

Naszym zagadkowym ptakiem jest odlatujący sokół. To, że jest to sokół nie mamy wątpliwości, bowiem wąskie, ostro zakończone skrzydła oraz charakterystyczny rysunek na głowie z czarnym wąsem i białym policzkiem są cechami typowymi dla sokołów. Spróbujmy najpierw ustalić czy nasz ptak to sokół z grupy średnich czy dużych gatunków. Zaczniemy od głowy. Czarna czapeczka jest duża, obejmuje całe oko, przez co biały policzek nie dochodzi do oka. Bardzo ważne jest również to, że jest ona jednolita bez zaznaczonej brewki nad okiem. Pośród grupy dużych sokołów jedynie sokół wędrowny *Falco peregrinus* ma taką czapczkę (i to nie zawsze!), podczas gdy pozostałe, a więc raróg *F. cherrug*, raróg górski *F. biarmicus* oraz białozór *F. rusticolus* mają przynajmniej ślad brwi. Sokół wędrowny ma jednak cięższą sylwetkę z wyraźnie szerszymi skrzydłami. Tu podkreślić jednak trzeba, że na podstawie pojedynczego zdjęcia nie należy oceniać sylwetki. Zatem opieramy się na cechach ubarwienia. U osobników z większą białą plamą policzkową czapeczka ogranicza ją od przodu wąsem schodzącym w dół, a z tyłu zwykle schodzi wąsik czy też rożek otaczający częściowo tę plamę. Na zdjęciu widzimy jednak, że boczna krawędź czapeczki na granicy z białą policzka jest prosta i łącząca się z karkiem, przez co plama jest jakby otwarta od tyłu. To ważna cecha, jeśli oczywiście jest dostrzegalna. Ponadto spód skrzydeł u sokoła wędrownego jest niemal jednolity, podczas gdy nasz ptak ma zauważalny kontrast między ciemniejszymi pokrywami (szczególnie dużymi) a jaśniejszymi lotkami. No i wreszcie ogon, który na zdjęciu jest jasny z ciemnymi i wąskimi prążkami równymi na całej długości. U sokoła wędrownego ciemne prążki są szersze od jasnych, a im bliżej końca, tym stają się szersze, przez co ogon przy końcu jest ciemniejszy, co jest dobrą cechą sokoła wędrownego. W takim razie to musi być przedstawiciel grupy mniejszych sokołów, do której należą kobczyk *F. vespertinus*, kobuz *F. subbuteo*, sokół skalny *F. eleonora* oraz sokół śniady *F. concolor*. Oznaczenie wieku ptaka, jak zwykle, bardzo nam pomoże. Dorosłe ptaki wszystkich wymienionych gatunków są mocno „kolorowe”, mają rdzawe nogawice lub brzuch, są czarne, śniade albo jaskrawo pomarańczowe bez rysunku. Nasz ptak jest inny, ogólnie mówiąc ma jasne tło, na którym jest ciemniejszy rysunek. Jest to zatem ptak młody. Na spodzie skrzydła zauważalny jest kontrast między ciemniejszymi pokrywami i jaśniejszą resztą. Dodatkowo wszystkie lotki

są wyraźnie i kontrastowo prążkowane, a wzdłuż tylnej krawędzi biegnie szerszy czarniawy pas. Taki pasiasty układ wyklucza kobuza, który ma niemal jednolite pokrywy i lotki, a ponadto brak wyraźniejszego pasa wzdłuż tylnej krawędzi. Niekiedy jednak bywa lekko zaznaczona ciemniejsza tylna krawędź, jednak wówczas nadal brak kontrastu ciemnych pokryw i jaśniejszych lotek. Ponadto rysunek na głowie u kobuza jest odmienny od tego na zdjęciu, bowiem ma on jakby drugi wąsik z tyłu plamy policzkowej, dodatkowo podkreślony białym zawijaskiem ku górze, wchodzącym na kark, co częściowo odcina czarną czapeczkę od karku. Jeszcze mocniej ta cecha zaznaczona jest u kobczyka, u którego czapeczka jest ograniczona zwykle do maseczki wokół oka, z szeroką, białą niemal obrózką na karku. Gdyby nie ten rysunek na głowie, to kobczyk odpowiadałby naszej zagadce, bowiem rysunek na spodzie skrzydeł jest bardzo zbliżony do tego na zdjęciu, z ciemniejszymi pokrywami, jaśniejszymi, mocno prążkowanymi lotkami i wyraźnym ciemnym pasem na końcu. Pozostały nam jeszcze dwa gatunki urwisk skalnych, sokół skalny i sokół śniady. Ten ostatni, w szacie młodocianej na końcu ogona ma szeroki prążek przedkońcowy, czego nasz zagadkowy ptak nie ma. Zatem sokół w szacie młodocianej z czarną czapeczką, wąskim wąsem i 'otwartą' od tyłu jasną plamą policzkową, z ciemniejszymi pokrywami podskrzydłowymi i wyraźnie prążkowanymi lotkami z ciemnym pasem na końcu oraz jasnym ogonem z delikatnym i jednolitym prążkowaniem na całej długości jest sokołem skalnym. Zauważmy również, że ogon u tego ptaka wydaje się raczej krótki, jak na sokoła, typowy dla kobuza, a już na pewno nie można o nim powiedzieć, że jest długim ogonem sokoła skalnego, co stanowi jego cechę, ale tylko ptaków dorosłych. W szacie juwenilnej sylwetka sokoła skalnego bardzo przypomina kobuza, przez co łatwo można go przeoczyć. Dlatego tak ważny jest cały zestaw cech, bez których oznaczenie jest niemożliwe. Tego sokoła skalnego sfotografowałem na Krecie we wrześniu 2014 roku.

Jan Lontkowski

Jaki to ptak? Zagadka nr 85 – *Mystery bird 85*

